

EILA SEPPÄNEN

Luonnonvarakeskus (Luke)

LEENA FORSMAN

Luonnonvarakeskus (Luke)

Yhteiskunta muuttuu: miten käy kalastus- ja metsästysharrastuksen?

Vapaa-ajankalastus ja metsästys liittyvät olennaisesti suomalaiseen elämäntapaan, kulttuuriin ja luontosuhteeseen ja ovat samalla osa elävää maaseutua. Luonnonresurssien käytöllä osana vapaa-aikaa ja virkistystä sekä virkistyskäyttöön kytkeytyviä maaseudun elinkeinomahdollisuuksia on merkitystä maaseudun aineelliselle ja aineettomalle hyvinvoinnille (Kaikkonen & Rautiainen 2014). Metsästyksen ja kalastuksen sekä näihin luontoharrastuksiin liittyvän matkailun merkitys elinkeinona ja sivuelinkeinona korostuu. Tähänastisista tutkimustuloksista ja niihin perustuvista laskelmista voidaan päätellä, että luonnon virkistyskäyttöön ja luontomatkailuun liittyvät tulo- ja työllisyysvaikutukset ovat merkittäviä (Ovaskainen ym. 2002; Keskinarkaus ym. 2009).

Maaltamuuton ja kaupungistumisen, vapaa-ajan lisääntymisen, työnteon luonteen muuttumisen, väestön ikääntymisen ja erityisesti rahatalouden yhä suuremman merkityksen seurauksena metsästys- ja kalastusharrastusten suosio, harrastuskäytännöt ja myös motiivit ovat kuitenkin muutoksessa ja näiden harrastusten suosio on laskenut nuorten keskuudessa. Metsästys- ja kalastuskulttuurin muutokset heijastelevat maaseudulla tapahtuvia uudistuksia ja vastavuoroisesti metsästys- ja kalastuskäytäntöjen muuttuminen taas vaikuttaa maaseudun kehitykseen. Käynnissä ole-

vat uudistukset haastavat sekä näiden luontoharrastusten että niihin pohjautuvan elinkeinotoiminnan tulevaisuuden.

Vapaa-ajankalastuksen ja metsästyksen tuottamat virkistysarvot perustuvat henkilökohtaisesti koettuun, eivät taloudelliseen, hyötyyn, mutta niistä saadaan myös suoraa taloudellista hyötyä palveluita tuottavien yritysten ja toiminnassa tarvittavien välineiden kautta. Perinteisesti kalastuksella ja metsästyksellä on hankittu täytettä ruokapöytään.

Kalastuksen harrastajien määrä on vähentynyt ja metsästäjät ukkoutuvat, mikä haastaa vapaa-ajankalastuksen ja metsästyksen merkityksen maaseudun tulevaisuuden aineellisen ja aineettoman hyvinvoinnin tuottajina ja ylläpitäjinä.

Tämän kirjoituksen tarkoituksena on verrata toisiinsa vapaa-ajankalastajien ja metsästäjien harrastajakuntia ja eräkulttuureja yhä kaupungistuvassa Suomessa sekä pohtia vapaa-ajankalastuksen ja metsästyksen tulevaisuuden näkymiä.

Vapaa-ajankalastajat ja metsästäjät vähenevä harrastajajoukko?

Vapaa-ajankalastajien määrä Suomessa on laskenut 2000-luvulla: vuonna 2000 Suomessa oli noin kaksi miljoonaa vapaa-ajankalastajaa, ja vuonna

2012 heitä oli noin 1,5 miljoonaa (RKTL Tilastotietokanta). Metsästäjämäärissä on sen sijaan ollut hienoista nousua viimeisten 30 vuoden aikana, erityisesti naismetsästäjien osuus on viime vuosina noussut. Naisia vapaa-ajankalastajista oli 36 % (2012) ja metsästäjistä noin 6 % (2013). Osallistujien määrän lisäksi myös harrastuskertojen määrä on laskenut. Moniin muihin luontoon liittyviin vapaa-ajantoimintoihin verrattuna metsästyksen osallistuneiden henkilöiden sukupuolijakauma eroaa selvästi (Sievänen & Neuvonen 2011): viime vuosikymmenen loppupuolella noin 14 % 15–74-vuotiaista miehistä ja vajaan 2 % samanikäisistä naisista metsästi, kun taas esimerkiksi pilkkimistä harrasti 22 % miehistä ja 10 % naisista.

Ikäryhmittäin tarkasteltaessa alle 45-vuotiaiden kalastajien määrä on vähentynyt (Eskelinen ym. 2013). Vuonna 2004 yli puolet teini-ikäisistä kalasti, mutta etenkin seuraavassa ikäryhmässä (18–24-vuotiaat) harrastuksen suosio laski merkittävästi vuodesta 1998 vuoteen 2004 (Toivonen & Eskelinen 2007). Nuoret harrastavat vähemmän myös metsästystä (Toivonen 2009). Uusimpien tutkimusten mukaan sekä vapaa-ajankalastajissa (2012) että metsästäjissä (2013) oli eniten 45–64-vuotiaita (28 % ja 45 %). Väestön ikääntymisen myötä 65–74-vuotiaiden vapaa-ajankalastajien määrä on lisääntynyt vuodesta 2000 vuoteen 2010 tultaessa noin 9 %, ja määrä tulee vielä kasvamaan väestön yhä ikääntyessä. Tällä hetkellä yli 64-vuotiaita on noin kuudennes harrastajista (15 % vapaa-ajankalastajista ja 17 % metsästäjistä, RKTL Tilastotietokanta).

Metsästyksessä ja kalastuksessa eivät ole toisiaan poissulkevia harrastuksia. Kalastus on yleisin metsästäjien luontoharrastus. Sitä harrastaa yli 80 % metsästäjistä (Pellikka & Viitala 2009). Vapaa-ajankalastusta voi harjoittaa ympäri vuoden. Metsästysajat rajoittuvat lähinnä kevääseen ja syksyyn. Vuonna 2012 vapaa-ajankalastajien pyyntipäiviä kertyi yhteensä yli 16 miljoonaa ja metsästyspäiviä oli noin viisi miljoonaa (RKTL Tilastotietokanta).

Kalastuksessa ja metsästyksessä tarvitaan paljon tietoa muun muassa luonnosta, säistä ja eläinten käyttäytymisestä, ja nämä tiedot ovat perinteisesti siirtyneet sukupolvelta toiselle. Näihin harrastuksiin sosiaalistuminen on osa motivaatiota. Varhais-

lapsuuden kalastus- ja metsästykokemuksilla on suuri merkitys harrastukseen aloittamiselle, mutta ne eivät tyhjentävästi selitä aikuisen kalastusharrastusta (Fedler ym. 1998; Mikkola & Yrjölä 2003; Littlefield 2006). Vapaa-ajankalastukseen ja metsästyksen sosiaalistumista tulisi tulkita suhteessa harrastajan ikään, koska niillä on erilainen yhteiskunnallinen merkitys eri elämänvaiheissa.

Metsästäjät, kuten vapaa-ajankalastajatkin, ovat usein lähtöisin maaseutumaisesta ympäristöstä. Kaksi kolmasosaa metsästäjistä ja noin puolet vapaa-ajan kalastajista on aloittanut harrastuksen maaseudulla asuessaan (Toivonen 2009; Mikkola & Yrjölä 2003). Kaupungeissa asui vajaa viidennes metsästäjistä ja reilu kolmannes kalastajista harrastusta aloittaessaan (Toivonen 2009; Mikkola & Yrjölä 2003). Metsästyksessä on aina ollut enemmän sidoksissa maaseutuun kuin vapaa-ajankalastus.

Metsästyksessä aloitetaan jo ennen 18-vuoden ikää, ja metsästysharrastus siirtyy usein isältä pojalle (Toivonen 2009). Suomalaisen ensimmäiset kalastuskokemukset syntyvät yleensä vielä varhaisemmin lapsuudessa ennen kouluikää, ja harrastuksessa tarvittavat taidot opitaan tyypillisesti lapsuuden perheessä (Mikkola & Yrjölä 2003). Säännöllinen kalastusharrastuskin aloitetaan suhteellisen nuorena, pojat aloittavat keskimäärin 9-vuotiaana ja tytöt 13-vuotiaana.

Suomalaiset omistavat lähes puoli miljoonaa kesämökkiä, joista suurin osa sijaitsee veden äärellä (SVT 2012). Mökkikulttuurin ansiosta moni kaupunkilaislapsi ja -aikuinen on päässyt kalaan (Salmi ym. 2006). Kesämökin läheisyydessä sijaitsevat kalastusalueet ovatkin tärkeitä suomalaisille (Mikkola & Yrjölä 2001; Seppänen & Toivonen 2010).

Vuonna 2005 suurin osa vapaa-ajankalastajista asui kaupungeissa tai muilla taajaan asutuilla alueilla Etelä-Suomessa (Seppänen & Toivonen 2010). Vuoden 2009 Suomi kalastaa -tutkimuksen (Seppänen ym. 2011) vastaajista kaksi kolmesta vapaa-ajankalastajasta asui kaupunkimaisessa kunnassa (Tilastokeskuksen asuinaluejaon mukaan, Tilastokeskus). Metsästäjätkin ovat kaupungistuneet: vuonna 2008 heistä asui maaseudulla 37 %, kaupungeissa 41 % ja taajamissa 21 %, suhteessa eniten Lapissa ja Pohjois-Suomessa (Toivonen 2009).

Vapaa-ajankalastus ja metsästys ovat luvanvaraista toimintaa. Tämänhetkisen lainsäädännön mukaan kalastuksenhoitomaksun ovat veloitettuja maksamaan kaikki 18–64-vuotiaat muuta kalastusta kuin ongintaa ja pilkintää harrastavat kalastajat. Lisäksi on erikseen lunastettava läänikohtainen viehelupa tai hankittava kalaveden omistajan lupa. Metsästyskortin saa maksamalla riistanhoitomaksun, mutta sitä ennen on suoritettava metsästäjä-tutkinto. Muualla kuin valtion mailla metsästäessä metsästyksen tarvitaan myös maanomistajan lupa.

Tutkimuksen mukaan riistanhoitomaksun ja kalastuksenhoitomaksun suorittaneita on suunnilleen yhtä paljon, noin 300 000 (Toivonen & Eskelinen 2007; RKTL Tilastotietokanta). Moni satunnainen vapaa-ajankalastaja jättää kuitenkin maksun maksamatta (Seppänen ym. 2012). Toivosen ja Eskelisen (2007) arvio kalastuksenhoitomaksuvelvoitteisten vapaa-ajankalastajien määrästä on lähes 700 000.

Määräysten ja rajoitusten osalta kestävän kalastuksen ja kestävän metsästyksen säätely eroavat toisistaan: kalastuksessa on lajikohtaiset rajoitukset ja metsästyksessä lajikohtaiset luvat. Metsästyksen säätelyssä määräykset ovat jyrkempiä ja lupakäytäntö vaativampi kuin kalastuksen säätelyssä. Kaikkein uhanalaisimmille kalalajeille on viime aikoina asetettu tiukat rajoitukset. Metsästyksessä saattamissa seuraamuksena voi olla tuntuvia sakkorangaistuksia ja seurasta erottaminen, ja salametsästyksestä voidaan langettaa jopa vankeustuomio. Myös kalastusrikkomuksesta ja salakalastuksesta saattaa joutua maksamaan huomattavia korvauksia ja sakkoja.

Eräkulttuurin harrastus nykypäivänä: miksi mennään kalaan tai metsälle?

Eräkulttuurilla on pitkät perinteet Suomessa. Kalastuksella ja metsästyksellä on ollut tärkeä asema, ja ne ovat olleet aikoinaan merkittäviä tekijöitä ihmisten selviytymiselle antamalla mahdollisuuden riittävään ravinnonsaantiin ja toimeentuloon. Elinolomme ovat muuttuneet paljon sitten 1950-luvun. Nykyään kalastus tai metsästys ei ole

pelkkää ravinnonhankintaa tai toimeentulon turvaamista.

Vapaa-ajankalastus on muuttunut kotitarvekalastuksesta virkistyskalastuksen suuntaan, ja saaliin merkitys perheen taloudessa on aikaisempaa vähäisempi. Tilanne on samansuuntainen myös metsästyksessä: saaliin merkitys on vähentynyt, ja aito eräkokemus ja riistaeläinten näkeminen koetaan tärkeäksi (Toivonen 2010). Kalastuksen ja kalojen sekä metsästyssaaliiden antamat elämykset ja jännitys ovat harrastuksissa tärkeitä seikkoja. Muutos on havaittu monissa vapaa-ajankalastajien kalastuksen sekä metsästyksen motiiveja kartoittaneissa tutkimuksissa (Leinonen 1990; Ditton ym. 1992; Fedler ym. 1998; Muje 2000; Toivonen ym. 2003; Toivonen 2010).

Vapaa-ajankalastuksen ja metsästyksen merkitystä kuvaa se, kuinka tärkeänä harrastus koetaan. Neljännes metsästäjistä ja alle 10 % vapaa-ajankalastajista piti harrastusta erittäin tärkeänä, noin puolet metsästäjistä ja kolmannes vapaa-ajankalastajista melko tärkeänä, vajaa viidennes metsästäjistä ja runsas kolmannes vapaa-ajankalastajista ei pitänyt harrastusta kovin tärkeänä ja hieman alle 10 % metsästäjistä ja noin kolmannes vapaa-ajankalastajista ei pitänyt sitä lainkaan tärkeänä (Toivonen 2009; RKTL Tilastotietokanta). Analysoimme edelleen metsästyksen ja vapaa-ajankalastustutkimusten (Toivonen 2009; Seppänen ym. 2010) aineistoja: kaupunkimaisissa kunnissa asuvat pitivät harrastusta vähemmän tärkeänä kuin muut (Mantel-Haenszel, χ^2 $p < 0,01$ ja $0,05$).

Metsästys on selvästi tärkeämpi harrastus riistamaksun maksaneille miehille kuin naisille: vajaa kolmannes miehistä ja kuudesosa naisista piti harrastusta erittäin tärkeänä (Pellikka & Forsman 2013). Metsästyksiä ei pitänyt lainkaan tärkeänä 6 % miehistä ja 11 % naisista. Ikäryhmien välistä eroa ei ilmennyt naisten kohdalla, mutta nuorille miehille (≤ 35 vuotta) metsästys oli tärkeämpää kuin vanhemmille. Kalastuksessa erot olivat samansuuntaisia: kaikista kalastusta harrastaneista kaksi kolmasosa oli miehiä (Mikkola & Yrjölä 2003). Tutkimuksen mukaan sukupuolten välinen ero oli vähäisin nuorimmassa ikäryhmässä (14–24), mutta 25–64-vuotiaissa se on jo kaksinkertainen.

Mikkolan ja Yrjölän (2001) mukaan nuorissa ikäryhmissä kalastus kilpailee usean muun harrastuksen kanssa. Kalastusharrastuksen merkitys näyttää lisääntyvän iän myötä, ja erityisesti kalastaville naisille harrastus näyttäisi tulevan tärkeämmäksi iän karttuessa: ikäryhmässä 25–44 kolmannes miehistä ja noin 10 % naisista ja ikäryhmässä 65–74 lähes puolet miehistä ja kolmannes naisista piti harrastusta tärkeimpänä tai melko tärkeänä. Syynä saatetaan olla se, että harrastukset valikoituvat ajan myötä ja jäljelle jääneet harrastukset korostuvat.

Niin kalastuksen kuin metsästyksen tärkein motiivi on luonnon läheisyys, ja harrastus koetaan tapana nauttia luonnosta. Metsästystutkimuksen (Toivonen 2009) mukaan naisille luonnosta nauttiminen oli vielä tärkeämpi vetovoimatekijä kuin miehille. Kaupunkilaisille se oli tärkeämpää kuin maaseudulla asuville (Mantel-Haenszel, χ^2 $p < 0,05$). Ikäryhmävertailussa havaittiin, että alle 40-vuotiaat metsästäjät kokivat luonnosta nauttimisen kannustavampana kuin sitä vanhemmat (Toivonen 2010). Vapaa-ajankalastajille seuraavaksi tärkeimpiä vetovoimatekijöitä olivat maisemien kauneus, arjen huolien ja murheiden unohtuminen sekä helppo rentoutuminen. Arjen huolien unohtuminen oli tärkeää erityisesti 25–64 -vuotiaille eli työikäisille (Toivonen ym. 2003). Metsästyksen toiseksi tärkein motiivi niin miehillä kuin naisilla oli terveellisyys (Toivonen 2010). Kaikkosen ja Rautiaisen (2014) mukaan psyykkistä ja fyysistä hyvinvointia parantavaksi eräretken koki yhdeksän kymmenestä metsästäjästä ja kahdeksan kymmenestä kalastajasta. Naiset arvostivat metsästyksen ja kalastuksen hyvinvointia ja terveyttä parantavaa vaikutusta miehiä enemmän.

Jännitystä kalastuksesta haki lähinnä miesten nuorin ikäryhmä (Mikkola ja Yrjölä 2001). Yksinäisyyteen hakeutuminen ei ollut tärkeä kannustin metsästyksessä (Toivonen 2009), kalastuksessa sitä pidettiin tärkeänä (Mikkola & Yrjölä 2003). Kuitenkin myös kalastuksen sosiaalisuutta eli kalastamista yhdessä perheen tai ystävien kanssa arvostettiin (Neuvonen ym. 2005), erityisesti 25–44 -vuotiaille naisille perheen yhdessäolo oli tärkeää (Toivonen ym. 2003). Usein siihen tarjosi mahdollisuuden mökki. Kalastusretken koettiin parantavan vielä enemmän hyvinvointia, jos retkellä oltiin

kavereiden eikä perheen kanssa (Kaikkonen & Rautiainen 2014). Yhdessäolo muiden metsästäjien kanssa oli tärkeämpää miehille kuin naisille (Toivonen 2010). Metsästävien ystävien yhteisö oli miehille tärkeä syy harrastaa metsästystä, ja se tarjosi heille sopivaa yhteisöllisyyttä. Naisia taas metsästyksen pariin tuo koiraharrastus. Mahdollisuus ihmisten kohtaamiseen metsästysharrastuksessa vetosi miehiin hiukan enemmän kuin naisiin. Metsästystutkimuksen (Toivonen 2010) jatkoanalyysissä havaitsimme, että useille metsästäjille koiraharrastus oli suuri syy metsästää, etenkin maaseutumaisissa kunnissa asuville (Mantel-Haenszel, χ^2 $p < 0,05$).

Vapaa-ajankalastus ja metsästyks ovat molemmat luonteeltaan melko sosiaalista toimintaa (Neuvonen ym. 2005; Toivonen ym. 2003; Toivonen 2010; Kaikkonen Rautiainen 2014). Niitä harrastetaan usein kaverin, perheen tai muun pienen seurueen kanssa, mutta on myös sellaisia kalastus- ja metsästysmuotoja, joita harrastetaan yksin. Verkoille ja perhokalastukseen mennään usein perheenjäsenen tai ystävien ja hirvimetsälle seurueen kanssa. Suomessa metsästyks on pääosin ihmisiä yhdistävää seuratoimintaa, järjestetyt jahtitapahtumat harvemmin kuuluvat suomalaiseen metsästykskulttuuriin (Suomen riistakeskus 2013a).

Sekä metsästyksessä että kalastuksessa on aktiivisia ja passiivisia pyyntimuotoja. Metsästyksessä passiivista toimintaa on loukkupyynti ja kalastuksessa verkko-, katiska- ja rysäpyynti. Aktiivisia, liikunnallisia kalastus- ja metsästysmuotoja voi luonnehtia myös urheiluksi. Oleellista urheilukalastukselle ovat kalan saaminen mahdollisimman kevyillä vapakalastusvälineillä ja pitkäkestoiset kalan väsytykset. Kalastuksen jännitys perustuu Hummelin (1994) mukaan pitkälti taistelun vaikutelmaan, jonka kalastaja aistii parhaiten kevyitä välineitä käyttäessään. Urheilukalastaja ei tähtää niinkään saaliin kuin taidon määrään eli urheilukalastus alkaa siitä, mihin saaliinhimo loppuu (Särömaa 1994).

Vapavälineillä kalastaminen on enemmän metsästyksen kaltaista siinä mielessä, että saaliilla on mahdollisuus paeta. Juuri tämä saaliin pakenemismahdollisuus tekee kalastuksesta ja metsästyksestä urheilua (Hummel 1994). Jopa koiran käyttöä

metsästyksessä pidetään epäurheilijamaisena ja eettisesti arveluttavana, sillä saaliin mahdollisuudet vähenevät silloin liikaa. Monissa Euroopan maissa (esimerkiksi Saksassa ja Englannissa) koiran kanssa metsästäminen on kielletty.

Kulju (2011) on todennut: ”Kalastuksessa yhdistyvät luontainen kilpailu- ja saalistusvietti, perinteinen käsitys ruoan hankkimisesta hengen pitämiseksi ja vastustajan kukistaminen taidolla sekä tekniikalla.” Samat asiat yhdistyvät myös metsästyksessä ja ovat olleet osaltaan vaikuttamassa monien urheilulajien syntyyn.

Urheiluun olennaisesti liittyvä arvaamattomuus on läsnä myös metsästyksessä ja kalastuksessa. Kalastuksessa on monenlaista kilpailutoimintaa, esimerkiksi pilkki-, uistelu- ja rannalta ongintakisoja, kun taas metsästyksessä ei yleensä järjestetä kilpailuja. Metsästyksessä on enemmän kilvoittelua eläimen kanssa kuin kilpailua. Pienpetojen ja vahinkolintujen poiston pistekeräilyssä siinäkin ilmenee kilpailullisia piirteitä.

Vapaa-ajankalastajan ja metsästäjän luontosuhde ja harrastuksen eettisyys

Metsästyksessä ja kalastuksessa ovat samantyyppisiä harrastuksia. Niissä yhdistyvät liikunta, erähenkisyys, ulkoilu, luontoelämys, jännitys, elävän olennon saalistaminen ja harrastusten pitkä historiallinen tausta (Laakkonen 2006). Erottavia piirteitä ovat muun muassa saaliin vapauttamisen mahdollisuus kalastuksessa (nk. pyydystä ja päästä -kalastus), metsästyksikauden ajoittuminen perinteisen lomakauden ulkopuolelle sekä metsästäjien parempi valistuneisuus eläinkannoista (Laakkonen 2006). Viimeksi mainittu johtunee pakollisesta metsästäjätkinnoista ja metsästyksiseuruekulttuurista.

Tämän päivän vapaa-ajankalastajien ja metsästäjien suhde luontoon on Franklinin (2001) mielestä monissa suhteissa esimodernin luontosuhteen kaltainen. Metsästyksen ja kalastuksen suosion lisääntymistä modernisoitumisen myötä on selitetty nostalgis-romanttisella modernisaatiolla (tieteen ja teollistumisen vastaisilla ajatuksilla), jossa luonto tarjoaa ulospääsyn epäluonnollisesta kaupunkiympäristöstä (Franklin 1999). Erityisesti metsästyksessä

nähty todellisenä keinona päästä urbaanista elämästä yhteyteen luonnon kanssa (Cartmill 1993). Franklinin (2001) metsästyksen ja kalastusteorian kantava voima ja näiden harrastusten suosion selittäjä on niiden tarjoama aistivoimainen ja ruumiillistunut suhde luontoon.

Eroja on myös suhteessa saaliseläimiin: metsästyksessä saaliiseen suhtaudutaan kunnioittavammin kuin vapaa-ajankalastuksessa. Laakkosen (2006) tutkimuksen mukaan metsästyksessä saaliseläimiä kohdellaan pääsääntöisesti paremmin kuin kalastuksessa, ja riistaeläinten asema on monella tapaa inhimillisempi kuin kalojen. Riistaeläimiä pidetään kaloja älykkäämpinä, kipua aistivina eläiminä. Riistaeläimen tappaminen ei ole yhtä helppoa kuin kalan tappaminen. Saaliseläintä arvioidaan muun muassa koon, ulkonäön, maun ja lajin perusteella, ja lisäksi esimerkiksi hirvenmetsästyksessä saaliseläimen sukupuolen ikärakenteella on merkitystä. Metsästäjän saaliistaan muistoksi ottaa osa eli trofee, esimerkiksi sarvet, kallo tai talja, kuvaa saalislajin tärkeyttä. Kuitenkin, myös suurikokoinen kala voi olla erityisen merkityksellinen vapaa-ajankalastajille. Siitäkin voidaan ottaa kalastusmuistoksi trofee, yleensä pää tai pyrstö.

Hummel (1994) on tunnistanut eroja saaliin näkyvyydessä: kalat eivät aina muistuta olemassaolostaan, mutta riista jättää jälkiä ja on yleisesti näkyvämpi. Kalojakin saatetaan katsella ja ihailua, mutta ne eivät ole eläiminä ja saaliina samalla tasolla riistaeläinten kanssa (Laakkonen 2006). Pyydystä ja päästä -kalastuksen myötä ollaan kuitenkin menossa kunnioittavampaan suuntaan myös kalojen suhteen. Tätä kalastusmuotoa harrastavat ovat huolestuneita kalakantojen tulevaisuudesta ja kokevat kalakantojen suojelun ja tulevien kalastusmahdollisuuksien turvaamisen tärkeäksi (Mikkola & Yrjölä 2003; Laakkonen 2006). Toisaalta pyydystä ja päästä -kalastusta myös vastustetaan eettisin perustein, koska takaisin lasketut kalat saattavat olla vahingoittuneita.

Franklinin (1999) mukaan metsästyksessä koetaan kalastukseen verrattuna eettisesti yksiselitteisempänä.

Sekä metsästyksen että vapaa-ajankalastuksen tulee olla eettisesti hyväksyttävää. Molempia on harjoitettava kestävästi käytön periaatteiden mukai-

sesti. Metsästys ei saa vaarantaa riistaeläinkantoja eikä vapaa-ajankalastus kalakantoja, riistaeläimille tai kaloille ei saa tuottaa tarpeetonta kärsimystä eikä luontoa saa vahingoittaa tarpeettomasti (Suomen riistakeskus 2012; EIFAC 2008). Metsästyksen eettisissä ohjeissa korostetaan riistaeläinten, luonnon ja muiden ihmisten kunnioittamista sekä oikeudenmukaisuutta. Eettisesti hyväksyttävään metsästyksen kuuluvia seikkoja ovat: riistan etsiminen, löytäminen ja sopivalle pyyntietäisyydelle pääseminen, valitun saalisyksilön mahdollisimman kivuton tappaminen ja saaliin kunnioittaminen ja tarkka hyödyntäminen. Vapaa-ajankalastuksen eettisissä säännöissä todetaan se tosiasia, että

kalastus aiheuttaa kaloille fyysisiä vahinkoja ja stressiä. Kalastusvälineiden pitää olla sellaisia, joilla kala saadaan ylös mahdollisimman nopeasti ja joilla aiheutetaan mahdollisimman vähän kipua ja ulkoisia vahinkoja, elävän syöttikalan käyttöä on vältettävä, ja jos kala on tarkoitus punnita ja vapauttaa, se on punnittava siten, että vedestä poissaoloaika on mahdollisimman lyhyt ja punnituksesta ei aiheudu kalalle ulkoista vahinkoa.

Kaikki eivät hyväksy pyydystä ja päästä -kalastusta (Salmi & Ratamäki 2011) eikä villin nisäkään tappamista eettisistä syistä (Suomen riistakeskus 2013b). Pyydystä ja päästä -kalastuksesta on viime aikoina keskusteltu paljon. Suomalaisen suhtautumisesta metsästyksen on tehty tutkimus, mutta vastaavaa asiaa vapaa-ajankalastuksen osalta ei ole selvitetty. Noin kolme viidestä suomalaisesta suhtautuu metsästyksen myönteisesti, neljännes neutraalisti ja yksi kahdeksasta kielteisesti (Suomen riistakeskus 2013b). Metsästyksen suhtautuminen on nyt myönteisempää kuin koskaan vuodesta 1986 aloitettujen mielipidetiedustelujen aikana. Kuitenkin suurpetoeläinten metsästyksen suhtaudutaan hieman kriittisemmin kuin vuonna 2004. Yleisesti ajatellaan silti edelleen, että myös suurpetokantoja on voitava säädellä metsästyksellä. Kyselyyn vastanneet eivät katso metsästyksen vaarantavan riistaeläinkantoja. Kaikkien tutkittujen riistalajien metsästyksen myönteisesti suhtautuvia on enemmän kuin kielteisesti suhtautuvia, ja miesten suhtautuminen on naisia myönteisempää. Hirvieläinten metsästys hyväksytään parhaiten: jopa kolme neljästä suomalaisesta suhtautuu siihen po-

sitiivisesti. Metsästyksen hyväksyttävyyttä lisää myös metsästäjien tekemä vapaaehtoistyö, esimerkiksi poliisin auttaminen hirvikolaritilanteessa. Yleisestä myönteisestä suhtautumisesta huolimatta metsästys sijoittuu luonnonvarojen hyödyntämiskeinona kuitenkin selvästi marjastuksen, kalastuksen ja sienestyksen jälkeen. Nyt metsästäjät nähdään vuoden 2004 tutkimukseen verrattuna useammin myös luonnonsuojelijoina.

Vapaa-ajankalastuksella ja metsästyksellä on yhteisiä, mutta myös erilaisia merkityksiä nyky-yhteiskunnassa. Molempien harrastusten merkitys harrastajiensa hyvinvointiin ja virkistykseen on kiistaton (Kaikkonen & Rautiainen 2014). Vapaa-ajankalastuksella on olennainen osa kalavesien ja kalakantojen hoidossa, mutta yhteiskunnan kannalta sitä ei pidetä aivan yhtä merkittävänä kuin metsästystä. Metsästys mielletään usein riistan- ja luonnonhoidoksi, koska se on joidenkin riistalajien, kuten hirven (Nygren 2009), osalta välttämätöntä, jotteivät vahingot paikallisesti olisi kestävämpiä.

Urheilukalastuksessa pyydystä ja päästä -kalastus on lisääntynyt varsinkin arvokalojen kuten taimenen, harjuksen, lohien ja nieriän kalastuksessa. Tässä kalastuksessa käytetään usein perhoa, ja tarkoituksena ei ole kalan käyttöönotto, vaan päästäminen takaisin veteen. Laakkosen (2006) mukaan kalastajan kannalta myönteistä on se, ettei luontoa kuluteta, vaan annetaan kalastusmahdollisuuksia useammalle kalastajalle ja myös tulevaisuuden kalastajille. Ympäristön ja kalojen kannalta uhanalaisten kalakantojen suojelu ja elpyminen ovat merkittäviä seikkoja. Pyydystä ja päästä -kalastusta pidetään myös epäeettisenä, koska tämän kalastuksen muodon katsotaan kuitenkin aiheuttavan kaloille turhaan kipuja ja mahdollisia vammautumisia, jolloin kala saattaa esimerkiksi kuolla nälkään. Taloudelliselta kannalta tämän kalastusmuodon etuna voidaan nähdä vähäisempi istutustarve ja kalastusmatkailutulojen lisääntyminen.

Ovatko nykyihmisen vaatimukset harrastuksen suhteen muuttuneet?

Luonnonvirkistyskäyttö 2010 -tutkimuksen (Sievänen & Neuvonen 2011) mukaan luontomatkoja tekevät eniten nuoret keski-ikäiset, korkeasti koulutetut, ylemmät toimihenkilöt ja suurissa kaupungeissa asuvat. Vastaavasti vähiten luontomatkoja harrastavat nuoria, maalla asuvia, matalan koulutuksen omaavia ja maatalousyrittäjiä. Louven (2005) mukaan kaupungissa syntyneiden ja kasvaneiden sukupolvien luontosuhde poikkeaa aiemmista sukupolvista, mikä vaikuttaa myös perinteisiin luontoharrasteisiin osallistumiseen. Nykyinen kalastus, samoin kuin metsästys, on jakautunut moniin erilaisiin tapoihin ja muotoihin. Vapaa-ajankalastuksessa on uusia ja perinteisempiä ryhmiä, muun muassa pyydystä ja päästä -kalastajia, väline-erikoistujia ja kala-bongaajia (Salmi & Mellanoura 2014). Metsästyksen puolella taas on ampuma-asemetsästyksen ja loukkupyynnin lisäksi myös jousimetsästystä. Yleinen yhteiskunnallinen ja taloudellinen kehitys määrää pääosin sen, mitkä ryhmät nousevat tulevaisuudessa merkittäviksi. Salmen ja Mellanouran (2014) mukaan ilmeinen kehitysuunta on kalastajaryhmien määrän kasvu ja pirstoutuminen yhä pienempiin ja erikoistuneempiin harrastajaryhmiin. Harrastusten eettisyyttä pohditaan ja näin ollen nykyään kiinnitetään yhä enemmän huomiota eläimen hyvinvointiin sekä luonnonhoitoon.

Sekä kalastus- että metsästysvälineiden ja apuvälineiden nopea kehitys saattaa muuttaa kalastusta ja metsästystä nykyisistä harrastuskäytännöistä yhä teknisempään suuntaan. Molempiin harrastuksiin on tarjolla paljon teknisiä apuvälineitä: GPS-satelliittipaikantimia ja VHF-puhelimia käytetään sekä metsästyksessä että kalastuksessa, metsästäjällä apuna ovat riistakamerat ja etäisyysmittarit, kalastajalla kaikuluotaimet ja karttaplotterit. Viestintä- ja paikannusteknologian kehittyessä hirvijahdin luonne on muuttunut.

Motiiveiltaan kalastus ja metsästys ovat varsin yhteneviä. Saaliin taloudellinen merkitys on vähentynyt ja harrastuksen tuottamat virkistysarvot ovat korostuneet. Molemmissa harrastuksissa myös

sosiaalistuminen on osa motivaatiota: varhaislapsuuden kalastus- ja metsästyskokemukset vaikuttavat harrastuneisuuteen. Sekä metsästäjien että vapaa-ajankalastajien lapsuuden asuinympäristönä on tyypillisesti maaseutu. Harrastusten taustalla on usein yhteisöllisyys: kalastusta ja metsästystä harrastetaan mielellään perheen tai kaveriporukan kanssa, mutta kalaan ja metsälle mennään toki yksinkin. Molempiin harrastuksiin on tulossa enemmän eriytyviä ryhmiä. Lisäksi välineellistyminen on lisääntynyt, kuten monissa muissakin harrastuksissa.

Metsästyksen ja kalastuksen tulevaisuuden haasteina ovat harrastajakunnan ikääntyminen, maaseudun väestön väheneminen ja uusien harrastajaryhmien tunnistaminen. Sekä kalastus että metsästys ovat tyypillisesti maalla syntyneiden miesten harrasteita. Yhteiskunnan kaupungistuessa uusilla sukupolvilla ei ole enää välitöntä yhteyttä maaseutumaisiin harrasteisiin. Kosketus kalastukseen ja metsästyksen syntyy entistä useammin maaseudun virkistyskäytön kuten kesämökkeily vaikutuksesta. Oman lisänsä tuovat alalle syntyneet uudet elinkeinot, esimerkiksi kalastus- ja eräopaspalvelut sekä kalastusta ja metsästystä korostavat matkailupalvelut.

Pohdinta: katse tulevaisuuteen

Vaikka metsästys ja kalastus säilyttänevät suosionsa, suuret harrastajamäärät eivät tulevaisuudessa ole itsestään selviä: monenlaiset ajanvietteet kilpailevat ihmisten vapaa-ajasta. Nuorten kiinnostus vapaa-ajankalastusta ja metsästystä kohtaan näyttää vähenneen. Tämä voi osaltaan liittyä esimerkiksi eläineettisiin pohdintoihin, mistä esimerkkinä voidaan pitää pyydystä ja päästä -kalastukseen liittyvää julkista keskustelua (Salmi & Ratamäki 2011). Aiemmissa tutkimuksissa on havaittu, että eri-ikäiset suhtautuvat luonnon tarjoamiin virkistysmahdollisuuksiin eri tavoin (Sievänen & Neuvonen 2011). Nuoret jakavat vapaa-aikaansa useammin eri ulkoiluharrastuksiin. Erityistaitoja ja -välineitä vaativat harrasteet ovat heidän suosiossaan. Myös perinteiset luonnontuotteita hyödyntävät aktiviteetit ovat säilyttäneet asemansa – marjastus ja sienestys ovat LVVI-tutkimuksen (Sievänen

& Neuvonen 2011) mukaan jopa lisänneet kannatustaan nuorten keskuudessa. Myös kesämökkeilyn suosio näyttää säilyneen. Nämä huomiot korostavat tarvetta tarkastella vapaa-ajankalastuksen ja metsästyksen houkuttavuutta ja esteitä, jotta harrastuksen tulevaisuus voidaan turvata ja niitä tukevia palveluja pystytään kehittämään.

Toiseksi kalastuksen ja metsästyksen tulevaisuus kytkeytyy yhä kiinteämmin uusien käyttäjäryhmien kokemuksiin ja toiveisiin. Samalla kun nuorten miesten osallistuminen kalastukseen ja metsästykseseen on vähentynyt, naisharrastajien määrä on lisääntynyt (Toivonen 2010; Sievänen & Neuvonen 2011). Naisia houkuttelee erityisesti mahdollisuus liikkua luonnossa. Myös koti- ja ulkomaiset kalastus- ja metsästysmatkailijat ovat kasvava harrastajaryhmä (Matilainen & Keskinarkaus 2010). Varsinaisen saaliin ohella uusia harrastajia kiinnostavat erilaiset oheistuotteet, kuten mahdollisuus liikkua luonnossa, valmistaa ruokaa ja käyttää erilaisia muita matkailupalveluita (esim. Eskelinen 2009; MEK 2010). Palveluntarjoajien kannattaa ottaa huomioon myös se seikka, että kalastusta harrastaa peräti neljä viidestä metsästäjästä (Pellikka & Viitala 2009).

Matilainen ja Keskinarkaus arvioivat vuonna 2010 ilmestyneessä raportissaan kotimaisten metsästysmatkailijoiden määräksi reilut 35 000 vuosittain. Ulkomaalaisia metsästäjiä houkutettiin samaan aikaan noin 2 000. Toivosen (2008) tutkimuksen mukaan puolelle Suomen kalastusmatkailuyritysten asiakkaista kalastaminen oli käynnin päämotiivi: vuosittain yrityksillä oli yhteensä noin 210 000 asiakasta, joista vajaa neljännes oli ulkomaalaisia. Kalastus on Suomessa vierailleiden ulkomaisten matkailijoiden suosituimpia kesäajan harrastuksia (MEK 2010).

Luontokokemuksilla on eheyttävä vaikutus ihmiseen. Ekosysteemipalvelut ovat luonnon ihmisille tarjoamia hyötyjä. Ne ovat sellaisia ekosysteemien toiminnallisia piirteitä, jotka ovat ihmisten elinolojen ja hyvinvoinnin kannalta arvokkaita (Haila 2010). Lisäksi puhtaalla, terveellisellä, monimuotoisella ja tuottavalla luonnolla voi olla myös yhteiskuntaa yhdistävä ja eheyttävä merkitys (Saastamoinen ym. 2014). Ekosysteemipalvelujen käsite on ihmiskeskeinen, mutta se ei kuitenkaan merkit-

se itsekästä luontosuhdetta, vaan käsitteeseen sisältyy myös luonnon tarkastelukulma (Saastamoinen ym. 2014). Esimerkiksi Hiedanpään ym. (2010) mukaan ekosysteemipalvelujen käsite sijoittuu luonnonvarojen käytön ja luonnonsuojelun väli- maastoon.

Niin kalastus- kuin metsästysmatkailua kehitetään määrätietoisesti, mutta tulokset ovat sidoksissa maailmantalouden tilaan. Se vaikuttaa ulkomailta Suomeen suuntautuvaan matkailuun ja yritysten halukkuuteen ostaa kalastus- ja metsästysmatkailupalveluja. Niitä suunniteltaessa on otettava huomioon kaikki harrastajaryhmille tärkeät seikat, jotta palvelujen tarjonta vastaisi kysyjien tarpeita.

Heinonen (2001) peräänkuuluttaa erityistä maaseutufilosofiaa, jossa pohdittaisiin muun muassa maaseudun merkitystä toisaalta asukkaille itselleen, toisaalta kaupunkilaisille sekä koko yhteiskunnalle. Tulevaisuuden yhteiskunnassa maaseudulla voisi olla ratkaiseva rooli kestävän kehityksen vaatimusten täyttämässä, esimerkiksi kestävän eläinluonnonvarojen käytön, ympäristöystävällisen energiatuotannon ja luomutuotannon edistämässä. Toisaalta on ensisijaisen tärkeää ymmärtää maaseudun luontopääoma syvällisesti ihmisten arvoihin ja elämäntapoihin liittyväksi kokonaisuudeksi, jolla voi oikein hoidettuna olla myös taloudellista arvoa maaseudun asukkaille.

Maaseudun kehitys on monin tavoin sidoksissa yleiseen yhteiskuntakehitykseen kuten globalisaation, nopean kaupungistumisen, virtualisaation ja verkottumisen kaltaisiin ilmiöihin (Heinonen 2001). Kaupungistumisen kasvavat ongelmat suuntaavat kiinnostusta maaseutuun. Heinosen (2001) mukaan peruskysymys on, miten maaseudun puuttuvaa vetovoimaa voidaan lisätä, kun työn ja toimeentulon edellytykset siirtyvät kaupunkeihin. On selvää, ettei maaseutu voi enää menestyä pelkän maatalouden varassa, maaseutualueille on luotava muita toimintoja ja palveluja. Yksi lupaavimmista kehitysuunnista on tietoyhteiskunnan rakentaminen ja siihen liittyvien etätöimintojen yleistyminen. Etätömahdollisuus voi lisätä kiinnostusta myös kalastusta, metsästystä ja niiden oheispalveluja kohtaan.

Tuoreet tutkimukset osoittavat, että maaseudun

arvo asuinpaikkana tunnustetaan. Saarisen ym. (2013) mukaan maaseudulla asuvat ovat onnellisempia kuin kaupungeissa ja taajamissa asuvat. Kuhmosen ym. (2014) mukaan kolme neljäsosaa nuorista sijoittaisi unelmatulevaisuutensa maaseudulle. Nuoria kiinnostaa erityisesti kaupunkien läheinen maaseutu. Perusteluina mainitaan luonnonläheisyys ja yksityisyys. Maaseutuun luontevasti liittyvien harrastusten ja maaseudun elinkeinotoiminnan kannalta tämä on erinomainen näkyvä.

Lähteet

- Cartmill, Matt 1993. *A View to a Death in the Morning: Hunting and Nature Through History*. Harvard University Press: Cambridge. 331 p.
- Ditton, Robert B., David K. Loomis & Seungdam Choi 1992. Recreation specialization: re-conceptualization from a social worlds perspective. *Journal of Leisure Research* 24(2).
- EIFAC, Code of Practice for Recreational Fisheries 2008. Suom. Hannu Lehtonen ja Kai Samanen.
- Eskelinen, Päivi 2009. Karhut elinkeinona – millaisia ovat katselupalveluja tarjoavat yritykset? Riista- ja kalatalous – Selvityksiä 15/2009:1-15.
- Eskelinen, Päivi, Anssi Ahvonen, Heikki Auvinen, Outi Heikinheimo, Pentti Moilanen, Aki Mäki-Petäys, Panu Orell, Raimo Parmanne, Jari Raitaniemi, Martti Rask, Jukka Ruuhijärvi, Pekka Salmi, Matti Salminen & Ville Vähä. 2013. Vapaa-ajankalatalous Suomessa. RKT:n työraportteja 6/2013. 54 s.
- Fedler, Anthony J., Robert B. Ditton & M. D. Duba 1998. Factors Influencing Recreational Fishing and Boating Participation. Sportfishing and Boating Partnership Council. Alexandria, VA, 1–29.
- Franklin, Adrian 1999. *Animals and Modern Cultures. A Sociology of Human-Animal Relations in Modernity*. Sage Publications Ltd: London.
- Franklin, Adrian 2001. Neo-Darwinian Leisures, the Body and nature: Hunting and Angling in Modernity. *Body and Society* 7:4, 57–76.
- Haila, Yrjö 2010. Ekososiaalinen symbioosi. Hyödyllinen luonto: Ekosysteemipalvelut hyvinvointimme perustana. Toim. Juha Hiedanpää, Leila Suvantola & Arto Naskali. Vastapaino, Tampere.
- Heinonen, Sirkka 2001. Uudet suunnat maaseudun tulevaisuudelle. Tulevaisuuden tutkimuksen seura, Tulevaisuusarja 7. Yliopistopaino, Helsinki. 231 s.
- Hiedanpää, Juha, Leila Suvantola & Arto Naskali 2010. *Hyödyllinen luonto; Ekosysteemipalvelut hyvinvointimme perusta*. Vastapaino, Tampere. 283 s.
- Hummel, Richard 1994. *Hunting and Fishing for Sport: Commerce, Controversy, Popular Culture*. Bowling Green State University Popular Press: Ohio. 186 p.
- Kaikkonen, Hannu & Mikko Rautiainen 2014. Terveyttä ja hyvinvointia valtion mailta – tarkastelussa metsästäjät ja kalastajat. *Metsähallitus/Luontopalvelut*.
- Keskinarkaus, Susanna, Anne Matilainen & Sami Kurki 2009. Metsästysmatkailu ja sen kestävyys valtion mailla. Julkaisuja 18. Rurality-instituutti. Helsingin yliopisto.
- Kuhmonen, Tuomas, Liisa Luoto & Jenny Turunen 2014. Nuorten tulevaisuuskuvat maaseudun kehittämistyön lähtökohdana. TUTU-JULKAISUJA 2/2014. Turun yliopisto.
- Kulju, Mika 2011. Onko kalastus urheilua? Pohjolan Sanomat 10.7.2011.
- Laakkonen, Mirko 2006. Saaliseläin vapaa-ajankalastajien puheessa. Riista- ja kalatalous - Kala- ja riistaraportteja nro 389, Helsinki.
- Leinonen, Kalevi 1990. Virkistys- ja kotitarvekalastuksen moniselitteisyys. Teoksessa Kuikka, Sakari & Markku Marttinen (toim.): Vesistöjen kalataloudellinen hyödyntäminen. Ympäristöalan ammattijärjestö YAJ, Helsinki, 23–32.
- Littlefield, Jon 2006. *Subculture of Deer Hunters and the Negotiation of Masculinity: An Ethnographic Investigation of Hunting in the Rural South*. Ph.D. thesis, Faculty of the Virginia Polytechnic Institute and State University.
- Louv, Richard 2005. *Last Child in the Woods: Saving our Children from Nature-Deficit Disorder*. Chapel Hill, N.C.: Algonquin.
- Matilainen, Anne & Susanna Keskinarkaus (eds.) 2010. *The Social Sustainability of Hunting Tourism in Northern Europe Reports 59*. Rurality Institute, University of Helsinki. 111 p. (in English) Saatavissa: http://www.northhunt.org/static/files/social_sustainability_of_hunting_tourism_in_northern_europe.pdf [viitattu 11.9.2014]
- Matkailun edistämiskeskus 2010. *Kansainvälinen luontomatkailututkimus 2010*. 49 s.
- Mikkola, Jukka & Rauno Yrjölä 2001. Nuoret ja kalastus. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos. Kala- ja riistaraportteja 235. 42 s.
- Mikkola, Jukka & Rauno Yrjölä 2003. *Suomalainen vapaa-ajankalastaja ja -kalastus vuosituuhannen vaihtuessa*. Riista- ja kalatalous – Kalatutkimuksia n:o 190. Helsinki.
- Muje, Kari 2000. *Vapaa-ajankalastuksen kehittäminen. Intressiryhmien näkökulmia Keski-Suomessa*. Kala- ja riistaraportteja 175. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos,

- Enonkoski. 27 s.
- Neuvonen, Marjo, Tuija Sievänen & Eija Pouta 2005. Virkistyskalastajien harrastajaprofiilit. Metlan työraportteja 20.
- Nygrén, Tuire 2009. Suomen hirvikannan säätely – biologiaa ja luonnonvarapolitiikkaa. Akateeminen väitöskirja n:o 64. Joensuun yliopisto.
- Ovaskainen, Ville, Paula Horne, Eija Pouta & Tuija Sievänen 2002. Luonnon virkistyskäytön taloudellinen arvo ja taloudelliset vaikutukset. Metsätieteen aikakauskirja 1/2002: 59–65.
- Pellikka, Jani & Leena Forsman 2013. Metsästävien naisten määrä on kasvussa – miten tukea kehitystä? Suomen Riista 59: 34–51.
- Pellikka, Jani & Merja Viitala 2009. Mitä luontoharrastukset kertovat metsästäjien monitoimisuudesta? Riista- ja kalatalous – Tutkimuksia 6/2009. 26 s.
- Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos. Tilastotietokanta. Metsästys. Saatavissa: http://tilastot.rktl.fi/database/Tilasto/4_Metsastys/8_Metsastys/8_Metsastys_fi.asp [viitattu 24.10.2014]
- Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos. Tilastotietokanta. Vapaa-ajankalastus. Saatavissa: http://tilastot.rktl.fi/Database/Tilasto/1_Kalastus/4_Vapaa-ajankalastus/4_Vapaa-ajankalastus_fi.asp [viitattu 11.9.2014]
- Saarinen, Arttu, Ilpo Airio, Risto Kaikkonen & Minna-Liisa Luoma 2013. Onnellisuus erityyppisillä asuinalueilla. Yhteiskuntapolitiikka 78 (5), 520–532.
- Saastamoinen, Olli, Matleena Kniivilä, Janne Alahuhta, Kyösti Arovuori, Anna-Kaisa Kosenius, Paula Horne, Antti Otsamo & Matti Vaara 2014. Yhdistävä luonto: ekosysteemipalvelut Suomessa. Reports and Studies in Forestry and Natural Sciences. Publications of the University of Eastern Finland.
- Salmi, Pekka & Juhani Mellanour 2014. Vapaa-ajankalastaja ryhmäkuvassa. Riista- ja kalatalous – Työraportteja 9/2014. 23 s.
- Salmi, Pekka, Anna-Liisa Toivonen & Jukka Mikkola 2006. Impact of summer cottage residence on recreational fishing participation in Finland. Fisheries Management and Ecology vol. 13, 275–283.
- Salmi, Pekka & Outi Ratamäki 2011. Fishing culture, animal policy, and new governance: a case study of voluntary catch-and-release fishing in Finland. Teoksessa: The Angler in the Environment: Social, Economic, Biological, and Ethical Dimensions. Proceedings of the 5th World Recreational Fishing Conference. American Fisheries Society, Bethesda, Maryland, US, 235–249.
- Seppänen, Eila & Anna-Liisa Toivonen 2010. Understanding recreational fishing in the perspective of second homes and tourism. Nordia Geographical Publications 39(1): 15–26.
- Seppänen, Eila, Anna-Liisa Toivonen, Mika Kurkilähti & Pentti Moilanen 2011. Suomi kalastaa 2009 – Vapaa-ajankalastus kalastusalueilla. Riista- ja kalatalous – Tutkimuksia ja selvityksiä 1/2011: 1–56.
- Seppänen, Eila, Päivi Eskelinen, Pekka Salmi & Hemmo Immonen 2012. Miksi vapaa-ajankalastajien luvat jäävät maksamatta? Riista- ja kalatalous – Tutkimuksia ja selvityksiä 5/2012. 30 s.
- Sievänen, Tuija & Marjo Neuvonen (toim.) 2011. Luonnon virkistyskäyttö 2010. Metlan työraportteja / Working Papers of the Finnish Forest Research Institute 212. 190 s. Saatavissa: <http://www.metla.fi/julkaisut/workingpapers/2011/mwp212.htm>. [viitattu 24.9.2014]
- Suomen riistakeskus 2012. Eettisiä ohjeita metsästäjille. Saatavissa: http://riista.fi/wp-content/uploads/2013/03/Eettisia_ohjeita_metsastajille.pdf [viitattu 10.11.2014]
- Suomen riistakeskus 2013a. Metsästys Suomessa. Saatavissa: <http://www.slideshare.net/Riistakeskus/mit-on-metsstys-18456827> [viitattu 17.10.2014]
- Suomen riistakeskus 2013b. Suomalaisten suhtautuminen metsästyksen. Saatavissa: <http://riista.fi/suomalaiset-suhtautuvat-metsastyksen-entista-myonteisemmin> [17.10.2014]
- Suomen virallinen tilasto (SVT): Rakennukset ja kesämökit [verkkójulkaisu]. ISSN=1798-677X. 2012, Kesämökit 2012. Helsinki: Tilastokeskus.
- Särömaa, Matti J. 1994. "...ei sen väliä, saanko tai olen saamatta.". Suomen Urheilukalastajain Liitto ry: Helsinki. 312 s.
- Toivonen, Anna-Liisa 2008. Kalastusmatkailu numeroina. Kyselytutkimus yrittäjille. Riista- ja kalatalous – Selvityksiä 13/2008. 32 s.
- Toivonen, Anna-Liisa 2009: Suomalainen metsästäjä 2008. – Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos. Selvityksiä 19/2009. www.rktl.fi/www/uploads/pdf/uudet%20julkaisut/selvityksia_19_2009.pdf. [viitattu 24.10.2014]
- Toivonen, Anna-Liisa 2010. Mikä vie miehet metsälle? Metsästäjä 3/2010.
- Toivonen, Anna-Liisa & Päivi Eskelinen 2007. Vapaa-ajankalastusta ja virtuaalimaksuja. Kala- ja riistaraportteja 416. 19 s.
- Toivonen, Anna-Liisa, Jukka Mikkola, Pekka Salmi & Juhani Salmi 2003. Vapaa-ajankalastuksen monet merkitykset. Kalatutkimuksia 187, Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos.